

Joanna Kowalczyk-Anioł
Uniwersytet Łódzki
Instytut Geografii Miast i Turyzmu UŁ
Zakład Geografii Turyzmu
joanna.kowalczyk@geo.uni.lodz.pl

ROZWÓJ RUCHU TURYSTYCZNEGO W ŁODZI W LATACH 2000–2014 – KIERUNKI I CHARAKTER ZMIAN

Zarys treści: Zasadniczym celem artykułu jest pokazanie rozmiaru i charakteru ruchu turystycznego w Łodzi od 2000 do 2014 r. Przedstawiona zostanie zarówno ogólna dynamika zmian wielkości rejestrowanego ruchu turystycznego w omawianym piętnastolecu, jego rozkład w skali ostatniego roku, jak i wielkość oraz specyfika przyjazdów gości zagranicznych (nierezydentów). Na podstawie badań ankietowych z lat 2009–2012 omówiona zostanie struktura ruchu turystycznego w Łodzi uwzględniająca m.in. turystów i odwiedzających jednodniowych, konsumpcję turystyczną oraz rozmieszczenie analizowanego zjawiska w przestrzeni miasta.

Słowa kluczowe: ruch turystyczny, turysta, odwiedzający jednodniowy.

1. WSTĘP

Proces transformacji społeczno-gospodarczej, implikujący m.in. poprawę zasobów infrastruktury technicznej i społecznej największych polskich miast, spowodował wzrost popytu na usługi zagospodarowania czasu wolnego i co za tym idzie wzrost znaczenia samych usług turystycznych świadczonych w miastach. Po zmianach samorządowych i reformie terytorialnej zmieniło się postrzeganie strategicznych dużych ośrodków miejskich rozwoju turystyki jako szansy na ich ekonomiczny awans (LISZEWSKI 2008), jakkolwiek nadal zjawisko to jest rzadko programowane, monitorowane i kontrolowane przez władze miasta (KOTUS, RZESZEWSKI, EWERTOWSKI 2015). Jak zauważa J. MAJEWSKA (2011), wiedza na temat przebiegu zjawisk turystycznych w mieście jest szczególnie znacząca dla samorządu terytorialnego najniższego szczebla, który bywa w tym układzie aktywnym inicjatorem i koordynatorem, głównym podmiotem dokonywanych przemian w skali lokalnej, czy zarządzającym obszarami objętymi procesami zmian. Niestety publiczna informacja statystyczna jedynie w sposób ogólny i ograniczony obejmuje kwestie ruchu turystycznego w skali miasta. Nie pozwala m.in. na

wnikliwe spojrzenie na profil i oczekiwania odwiedzających miasto. Stąd, dla właściwej interpretacji zjawiska, niezbędne zdaniem M. JANSEN-VERBEKE (2011) są dodatkowe pomiary obejmujące np. motywacje, doświadczenia czy użytkowanie przestrzeni w czasie (z wykorzystaniem GIS i nowych technologii). O ile propozycji metod i technik badania ruchu turystycznego jest wiele – zarówno tradycyjnych (m.in. badań ankietowych), jak i z wykorzystaniem nowoczesnych technologii, np. telefonów komórkowych TelSKART© (ALEJZIAK 2009), nawigacji satelitarnej (m.in. SHOVAL, ISAACSON 2009), o tyle w przypadku polskich miast kompleksowe badania, głównie z powodu ograniczonych środków, podejmowane są rzadko¹.

Prowadzenie badań rynku turystycznego (i udostępnianie ich wyniku zainteresowanym) bywa wskazywane nawet jako jedno z głównych zadań samorządu lokalnego w ramach kompleksowych działań promocyjnych (PANASIUK, red. 2006) i polityki miejskiej. Przykładem takich praktyk są stałe monitoringi ruchu turystycznego (badania ankietowe obejmujące m.in. motywacje) prowadzone w dużych miastach, np. Wiedniu, Nicei. W Polsce badania ruchu turystycznego na poziomie miasta, podejmowane z inicjatywy samorządu lokalnego lub lokalnych organizacji, są

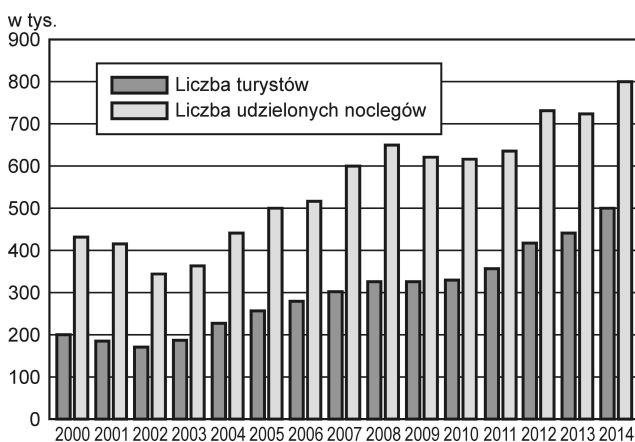
prowadzone m.in. od roku 2003 r. w Krakowie, od 2006 w Toruniu, w latach 2009–2012 w Łodzi, od roku 2012 w Bydgoszczy.

Zasadniczym celem artykułu jest przedstawienie rozmiaru i charakteru ruchu turystycznego w Łodzi na przestrzeni 15 lat, tj. od roku 2000 do 2014. Przedstawiona zostanie zarówno ogólna dynamika zmian ruchu turystycznego w latach 2000–2014, jak i jego struktura w okresie 2009–2012.

Materiały źródłowe stanowią dane pochodzące z tablic zbiorczych udostępnionych przez Urząd Statystyczny (US) w Łodzi na bazie bieżącej sprawozdawczości statystycznej prowadzonej na formularzu kt-1 za 2000–2014 r. oraz dane zgromadzone podczas badań ankietowych ruchu turystycznego w Łodzi prowadzonych w 2009 r. dla Regionalnej Organizacji Turystycznej Województwa Łódzkiego (ROT WŁ) przez zespół pod kierownictwem S. Liszewskiego oraz w latach 2010–2012 pod kierownictwem B. Włodarczyka.

2. OGÓLNA DYNAMIKA ZMIAN RUCHU TURYSTYCZNEGO W ŁODZI W LATACH 2000–2014

Jak podaje A. MATCZAK (2011), w latach 1979–1989 liczba osób korzystających z turystycznej bazy noclegowej Łodzi była wyrównana i z wyłączeniem okresu stanu wojennego kształtowała się na poziomie 220–250 tys. osób rocznie. Największe załamanie nastąpiło w roku 1990 (do 167,1 tys. osób) i od tego czasu liczba korzystających z rejestrowanej bazy noclegowej Łodzi stopniowo wzrasta, jakkolwiek można wskazać okresy stagnacji, a nawet niewielkiego spadku. Dalsza analiza dotyczyć będzie ostatniego piętnastolecia, tj. okresu między 2000 a 2014 r.

Rys. 1. Liczba turystów i liczba udzielonych noclegów w Łodzi w latach 2000–2014

Źródło: GUS

W roku 2014 wielkość rejestrowanego ruchu turystycznego w obiektach noclegowych Łodzi wyniosła 502,9 tys. i zwiększyła się o 168,8 tys. w stosunku do roku 2010 (334,1 tys.) i o 304,9 tys. w porównaniu do sytuacji w 2000 r. (198 tys.) – rys 1. Na tle innych miast wojewódzkich Łódź wypadła dość dobrze jako ośrodek recepcji rejestrowanego ruchu turystycznego (tab. 1). Jednak uwzględniając wielkość miasta i jego potencjał ludnościowy zdeklasowały ją Wrocław, Poznań i Gdańsk, szczególnie pod względem liczby udzielonych noclegów, zaś Szczecin pod względem liczby turystów zagranicznych.

Tab. 1. Liczba turystów i liczba udzielonych noclegów w 2014 r. w miastach wojewódzkich

Miasto	Liczba (tys.)		
	turystów ogółem	udzielonych noclegów	turystów zagranicznych
Warszawa	2 858,2	4 849,1	1 071,7
Kraków	1 996,4	4 247,5	1 019,1
Wrocław	916,7	1 551,1	290,9
Poznań	731,1	1 175,6	182,3
Gdańsk	719,4	1 688,6	265,6
Łódź	502,9	804,6	101,1
Szczecin	388,1	793,7	137,4
Katowice	313,8	569,9	82,1
Toruń	269,8	407,5	54,8
Białystok	247,2	328,1	101,6
Lublin	211,0	326,4	56,6
Rzeszów	190,2	278,7	50,6
Olsztyn	170,5	302,2	22,3
Bydgoszcz	144,7	274,3	18,6
Kielce	122,3	209,6	11,8
Opole	64,8	113,1	15,7
Zielona Góra	62,1	97,7	11,7

Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS.

Bliższa analiza rejestrowanego ruchu turystycznego w latach 2000–2014 pokazuje tendencję wzrostu od 2003 r.

W latach 2001 i 2002 odnotowano najniższy indeks dynamiki liczby turystów (porównując rok poprzedni z następnym, gdzie rok poprzedzający = 1, indeks poniżej 1 oznacza spadek, powyżej 1 – wzrost), wynoszący 0,96 i 0,91 – wartości bezwzględne osiągnęły minimum w 2002 r., kształtując się na poziomie 174,6 tys. turystów. Rok 2004 charakteryzował najwyższy indeks wynoszący 1,19, natomiast kolejne lata przyniosły powolny wzrost z indeksem kształtującym się między 1,0 a 1,16. Indeks dla lat 2000–2010 wyniósł 1,68, a dla całego okresu 2000–2014 r. odpowiednio 1,51 (tab. 2).

Nieznacznie większa dynamika zmian charakteryzuje liczbę udzielonych noclegów (rys. 1). W roku 2000 w rejestrowanych łódzkich obiektach zrealizowano

434,5 tys. noclegów. W 2014 r. wartość ta wyniosła ponad 804,6 tys. (wzrost o 370,1 tys., indeks - 1,85). Widać wahania na przestrzeni analizowanych 15 lat (tab. 2). Najniższy indeks dotyczył 2002 r. - 0,83, najwyższy - 1,21 - opisywał rok 2004.

Tab. 2. Indeksy zmian ruchu turystycznego i średnia długość pobytu w Łodzi w latach 2000–2014

Rok	Indeks		Długość pobytu
	liczby turystów	noclegów	
2000	-	-	2,2
2001	0,96	0,97	2,2
2002	0,91	0,83	2,0
2003	1,10	1,05	1,9
2004	1,19	1,21	1,9
2005	1,13	1,13	1,9
2006	1,10	1,04	1,8
2007	1,08	1,17	2,0
2008	1,08	1,08	2,0
2009	1,00	0,96	1,9
2010	1,01	0,99	1,9
2011	1,08	1,03	1,8
2012	1,16	1,15	1,8
2013	1,06	0,99	1,6
2014	1,14	1,11	1,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Konsekwencją opisywanych zjawisk jest falująca średnia długość pobytu, która wynosiła w analizowanym okresie od 2,2 (w 2000 i 2001 r.) do 1,6 dnia (w 2013 i 2014 r.). Dla porównania, według obliczeń A. MATCZAKA (2011), w roku 1979 wynosiła ona 2,9 dni, odpowiednio 2,7 dla gości krajowych i 3,7 dni wśród gości spoza kraju. Cechą charakterystyczną, ale niekorzystną jest zatem skracanie średniej długości pobytu turystów w Łodzi. Jak zauważył B. WŁODARCZYK (2012) sytuacja taka dotyczy nie tylko Łodzi, ale całego regionu łódzkiego. Warto jednak podkreślić, że Łódź w tym względzie nie jest wyjątkiem, bowiem krótki czas pobytu jest jednym z wyróżników turystyki miejskiej (ASHOWRTH, PAGE 2010).

Uwzględniając podstawowe wskaźniki intensywności ruchu turystycznego - wskaźnik Schneidera i wskaźnik Charvata - dla Łodzi w latach 2000–2014 (tab. 3), widać rosnący popyt turystyczny. Wprawdzie wskaźniki te nie osiągają średniej dla dużych polskich miast, jednak - jak zauważa J. MAJEWSKA (2011) w analizie obejmującej lata 1997–2009 - Łódź należy do miast o największej dynamice zmian wskaźników ogólnej funkcji turystycznej (gdzie obok zmiennych popytowych uwzględniono też zmienne podażowe - por. MAJEWSKA 2011). Warto zauważyć, że tempo wzrostu obu wskaźników (wskaźnik Schneidera od niecałych 24 w 2000 r. do ponad 71 w 2014 r., wskaźnik Charvata od 54,8 w 2000 r. do 113,7 w 2014 r.) jest

nie tylko wynikiem przyrostu liczby turystów i udzielonych noclegów omawianych wcześniej, ale też postępującego ubytku ludności zamieszkującej Łódź.

Tab. 3. Wskaźniki intensywności rejestrowanego ruchu turystycznego w Łodzi w latach 2000–2014

Rok	Wskaźnik Schneidera	Wskaźnik Charvata
2000	24,9	54,8
2001	24,3	53,2
2002	22,2	44,3
2003	24,7	47,0
2004	29,6	57,3
2005	33,6	65,2
2006	37,3	68,3
2007	40,7	80,4
2008	44,1	87,2
2009	44,5	84,2
2010	45,7	84,7
2011	49,7	87,9
2012	58,3	102,0
2013	61,9	101,4
2014	71,1	113,7

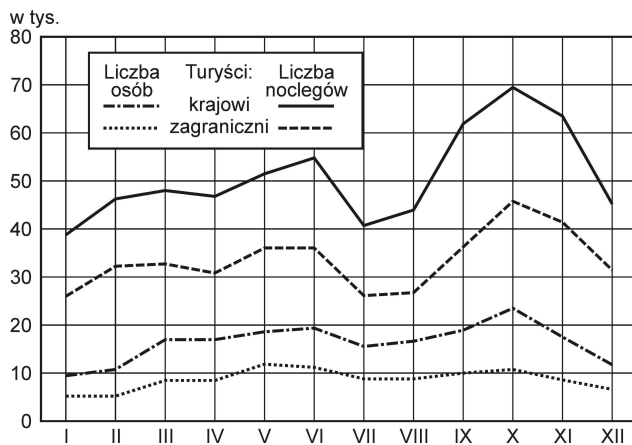
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Porównując strukturę wykorzystania bazy noclegowej w 2000 (MATCZAK 2000) do 2014 r. (GUS) widać wyraźnie, że dominujący udział w obsłudze ruchu turystycznego umocniły z 77% do 92,8% obiekty hotelowe.

3. SEZONOWOŚĆ RUCHU TURYSTYCZNEGO

Autorzy kolejnych badań ruchu turystycznego w Łodzi i województwie łódzkim (LISZEWSKI, red. 2010, WŁODARCZYK, red. 2011, 2012), analizując rozkład rejestrowanego ruchu turystycznego w poszczególnych miesiącach lat 2009, 2010 i 2011, stwierdzili jego sezonowość. W Łodzi niezmiennie minima, czyli tzw. martwe sezony, występują na przełomie lat (miesiące zimowe) oraz w okresie wakacyjnym. Dotyczy to zarówno liczby osób zarejestrowanych w obiektach zakwaterowania zbiorowego, jak i liczby udzielonych noclegów. Bliższa analiza sytuacji w 2014 r. z podziałem na turystów krajowych i zagranicznych potwierdza powyższą tendencję, wskazując jednocześnie na większą sezonowość krajowego ruchu turystycznego i jego główną kumulację w okresie jesiennym z maksimum w październiku, gdy w 2014 r. według danych GUS w Łodzi nocowało ponad 56,5 tys. osób, w tym ponad 46 tys. mieszkańców Polski (rys. 2). Wyjaśnieniem jest w dużej mierze kalendarium łódzkich wy-

darzeń. W październiku odbyło się najwięcej w skali roku imprez, w tym kilka cyklicznych o dużym zasięgu – m.in. Międzynarodowy Festiwal Komiksu i Gier (3–5.10.), Łódź Design Festival (9–19.10.)², Fashion Philosophy Fashion Week Poland (22–26.10.). Według informacji uzyskanych z Łódź Convention Bureau, w październiku 2014 r. odbyły się także jedne z większych pod względem frekwencji, cykliczne, międzynarodowe³ i krajowe⁴ imprezy targowe w Łodzi. Ponadto jesienią miały miejsce inne stosunkowo duże wydarzenia: we wrześniu – m.in. międzynarodowe konferencje naukowe⁵, targi zoologiczne⁶, koncerty i wydarzenia sportowe (MŚ w Piłce Siatkowej Mężczyzn) w Atlas Arenie, w listopadzie – finał Międzynarodowego Konkursu Indywidualności Muzycznych im. A. Tansmana, Targi Żeglarstwa i Sportów Wodnych Boatshow, Forum Kina Europejskiego Cinergia, Festiwal Mediów „Człowiek w Zagrożeniu”.

Rys. 2. Miesięczny rozkład krajowego i zagranicznego ruchu turystycznego w rejestrowanej bazie noclegowej Łodzi w 2014 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Analiza całorocznych kalendarzy imprez – zarówno kulturalnych⁷, jak i biznesowo-naukowych w Łodzi w 2014 r. – pozwala przyjąć, iż sezonowość rejestrowanego ruchu turystycznego jest z nimi mocno związana. Badania Łódź Convention Bureau mówią, że w 2014 r. w Łodzi zorganizowano 1230 różnych wydarzeń, z których ponad połowę stanowiły konferencje i kongresy, następnie zjazdy korporacyjne, spotkania motywacyjne oraz imprezy targowe. Dane te pokazują, iż były to głównie spotkania o tematyce ekonomiczno-politycznej, technicznej i medycznej. Większość spotkań miało charakter lokalny, 526 zasięg ogólnopolski, a 179 międzynarodowy (<http://www.convention.lodz.pl>). Badania te nie obejmują jednak imprez kulturalnych i sportowych, których wielu gości i uczestników nocowało w łódzkich obiektach noclegowych, zwłaszcza w hotelach zlokalizowanych w centrum miasta (o czym świadczy m.in. ich part-

nerstwo w organizacji imprezy). Z powodu braku dostępnych statystyk w tym zakresie trudno jednak o dalsze analizy⁸.

4. TURYSŒCI ZAGRANICZNI W ŁODZI

W przedstawionym wroście ogólnego rejestrowanego ruchu turystycznego w Łodzi w analizowanym okresie największe wartości opisują turystów krajowych, których liczba w 2014 r. wyniosła 401,9 tys., tj. wzrosła ponaddwukrotnie (dokładnie o 243,2 tys.) w stosunku do roku 2000. Warto zauważyć, że w tym samym okresie w rejestrowanej bazie noclegowej Łodzi odnotowano o 61,8 tys. więcej osób z zagranicy. Udział gości zagranicznych pozostaje jednak bez zmian i oscyluje w ostatnich pięciu latach w okolicach 20% turystów w Łodzi (tab. 4), co jest typowe dla podobnych – niestołecznych miast europejskich (Knowles 2001, cyt. za: MATCZAK 2011).

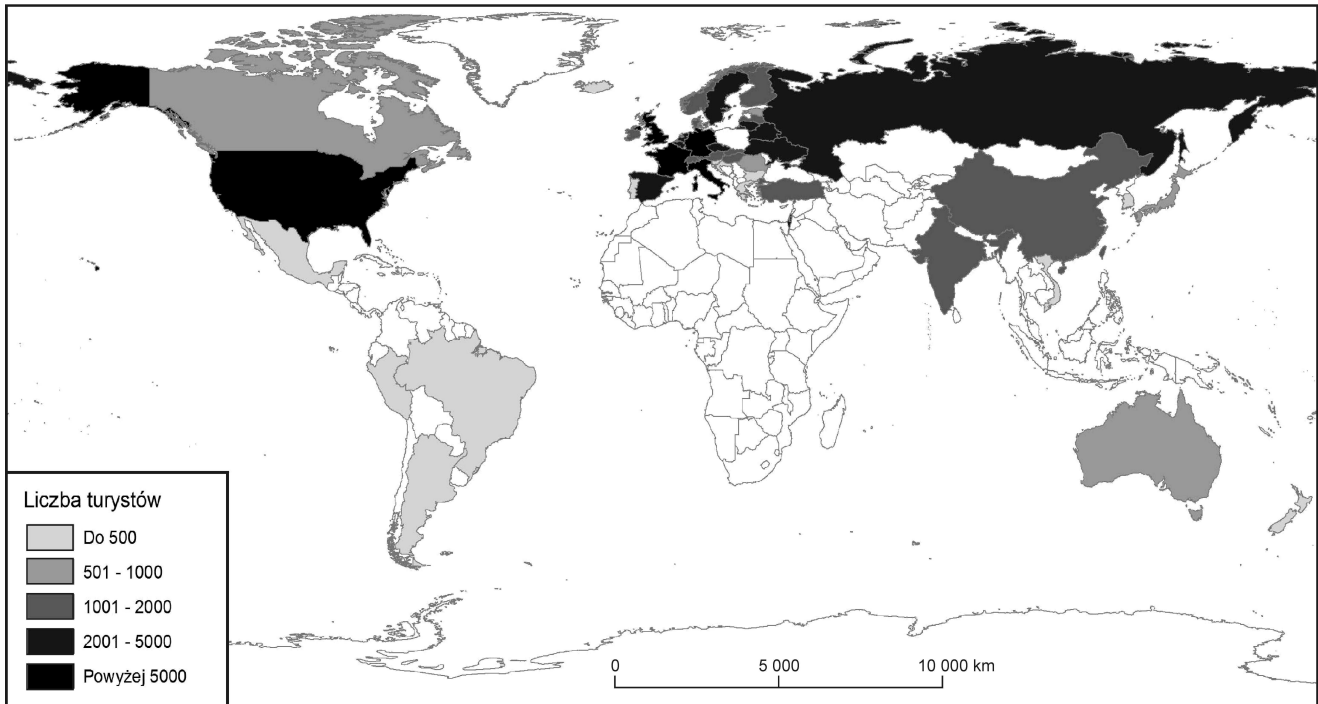
Kwestią nieznacznie różnicującą obie grupy jest długość pobytu w mieście. Turyści krajowi nadal przebywają w Łodzi krócej (2010 r. 1,8 dni dla turystów krajowych), jednak – jak widać na przestrzeni ostatnich pięciu lat – spada również średnia liczba udzielonych noclegów dla turystów zagranicznych – w roku 2010 wyniosła 2,2, w 2014 r. spadła do 1,9.

Tab. 4. Turyści zagraniczni w rejestrowanej bazie noclegowej Łodzi w latach 2010–2014

Rok	Liczba turystów (tys.)	Udział turystów zagranicznych w ogóle turystów	Udział noclegów turystów zagranicznych w ogóle noclegów	Długość pobytu (liczba noclegów)
2010	57,3	17,1	20,6	2,2
2011	66,9	18,6	23,9	2,3
2012	83,8	20,0	26,2	2,3
2013	78,5	17,7	24,4	2,3
2014	101,1	20,1	24,1	1,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Pod względem zasięgu przestrzennego rejestrowany ruch turystyczny w Łodzi w 2014 r. obejmował cały świat (łącznie odnotowano gości z 49 krajów) – rys. 3. Wśród gości zagranicznych przeważali mieszkańcy krajów europejskich, którzy stanowili 76,4%, tj. o około 10% mniej niż w poprzednich latach. Nadal największy udział wśród obcokrajowców nocujących w rejestrowanej bazie noclegowej Łodzi mają Niemcy – jednak jak pokazują statystyki ich odsetek stopniowo maleje z roku na rok – w 2010 r. stanowili 19,6%, natomiast w roku 2014 już tylko 13,6% turystów zagranicznych. Spada także wśród łódzkich turystów udział

Rys. 3. Zasięg przestrzenny rejestrowanego ruchu turystycznego w Łodzi w 2014 roku
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

mieszkańców Unii Europejskiej – w ostatnim pięcioletniu z 74,1% do 60,9%. Należy zaznaczyć, że w 2014 r. wyraźnie wzrósł udział obywateli Stanów Zjednoczonych – z 3,5 do 13,2% turystów (odpowiednio z 2 tys. do 13,3 tys. osób), co widocznie zmieniło dotychczasową utrwaloną mozaikę głównych krajów generujących ruch turystyczny do Łodzi – tab. 5.

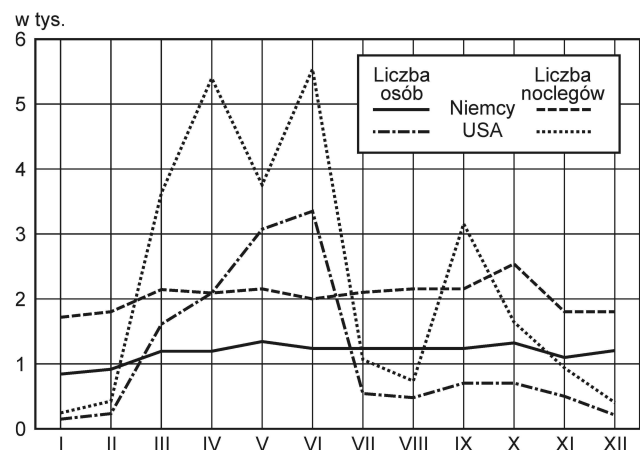
Tab. 5. Turyści zagraniczni w rejestrowanej bazie noclegowej Łodzi w latach 2010–2014 (wg krajów pochodzenia)

Kraj	Udział turystów z poszczególnych krajów w ogóle turystów zagranicznych w roku				
	2010	2011	2012	2013	2014
Niemcy	19,6	18,0	17,7	15,7	13,6
USA	3,5	3,6	3,3	4,4	13,2
Wielka Brytania	10,0	9,7	8,5	9,5	8,2
Włochy	9,1	8,0	8,7	7,4	6,4
Francja	5,7	6,4	5,4	5,7	5,4
Rosja	3,6	4,0	5,9	6,5	4,6
Ukraina	3,0	3,1	3,6	4,0	3,5
Izrael	3,4	3,5	3,7	4,6	2,7
UE (razem)	74,1	72,4	69,8	66,0	60,9

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Amerykane stali się tym samym pod względem liczebności w 2014 r. drugą po Niemczech nacją nocującą w Łodzi. Co ciekawe, o ile przyjazdy i pobyty Niemców mają stosunkowo równomierne rozłożenie

w skali roku, o tyle pobyty obywateli USA w Łodzi w 2014 r. charakteryzuje bardzo wysoka sezonowość ze szczytem w czerwcu (stanowili wówczas ponad 30% nocujących w rejestrowanej bazie noclegowej Łodzi!) i dużym spadkiem zimowym – rys. 4⁹.

Rys. 4. Miesięczny rozkład ruchu turystycznego Niemców i Amerykanów w rejestrowanej bazie noclegowej Łodzi w 2014 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wydaje się, że obserwowaną sytuację należy wiązać głównie z funkcjonowaniem 32. Bazy Lotnictwa Taktycznego w Łasku, zwłaszcza odbywającymi się w niej międzynarodowymi ćwiczeniami z udziałem jednostek NATO, w tym USA¹⁰. Odsetek mieszkań-

ców Wielkiej Brytanii wśród gości zagranicznych Łodzi oscylował w ostatnim pięcioleciu między 8 a 10%. Warto jednocześnie zauważyć, że według informacji z Biura Obsługi Inwestora UMŁ właśnie z tych trzech krajów – Niemiec, USA i Wielkiej Brytanii pochodzi najwięcej firm współpracujących z łódzkim środowiskiem biznesowym – szczególnie w sektorze produkcyjnym oraz BSS (sektor usług dla biznesu) w ramach ŁSSE¹¹. Ponadto państwa te należą do głównych kierunków emigracji Polaków (w tym łodzian), co pozwala na upatrywanie w nich potencjalnych kierunków turystyki polonijnej.

Na porównywalnym poziomie – około 5,5% – utrzymywał się wśród nocujących w łódzkiej bazie noclegowej udział mieszkańców Francji, zaś z Włoch nieznacznie spadł (9,1% – w 2010 do 6,4% w 2014 r.). W stosunku do 2000 r. w 2014 z krajów ościennych przybyło o połowę mniej gości – 29,6% osób (w tym 4,6% z Rosji), podczas gdy w 2000 r. 58% nocujących w Łodzi. Odsetek turystów z Azji utrzymuje się na zbliżonym poziomie w analizowanym okresie – między 7 a 8,5%. Symptomatyczne, że oprócz rejestrowanych przyjezdnych z Izraela (ok. 2,7–4,6% – tab. 5, osiągając w 2014 r. 2,7 tys. osób) w ostatnim pięcioleciu prawie czterokrotnie wzrosła liczba nocujących z Indii (ponad 1,1 tys. osób)¹², przewyższając nieznacznie liczbę Chińczyków (niecały 1,1 tys.), a trzykrotnie wzrósł udział gości z Japonii. Turyści pochodzący z pozostałych kontynentów stanowili 2,7%.

5. STRUKTURA RUCHU TURYSTYCZNEGO W ŁODZI – TURYSŒCI A ODWIEDZAJĄCY JEDNODNIOWI

Statystyka publiczna w zakresie turystyki nie obejmuje całego zjawiska ruchu turystycznego, bowiem opiera się na liczbie noclegów w rejestrowanej bazie noclegowej miasta i liczbie osób z niej korzystających. Pomija zatem istotny z perspektywy współczesnego miasta ważny typ jego odwiedzającego, jakim jest odwiedzający jednodniowy. Stąd niezwykle przydatne dla oceny skali i charakteru zjawiska są badania ankietowe prowadzone wśród odwiedzających Łódź, które pozwalają na rozróżnienie obu grup, ich zachowań i preferencji.

Zebrane wyniki badań z lat 2009–2012 pokazują, że wśród ogółu przyjeżdżających do Łodzi odwiedzający jednodniowi są znaczącą grupą szczególnie wśród Polaków. Stanowią oni co najmniej 30% populacji ogółu odwiedzających Łódź (2012 r. – 49,3%, 2011 – 31,7%, 2010 – 41,6%, 2009 – 44%). Zdecydowana większość spędza w mieście mniej niż 6 godzin. W roku 2012 ponad połowa gości jednodniowych miała niecałe 30

lat i, jak deklarowała, dobry status materialny. W każdym z analizowanych lat ponad połowa odwiedzających jednodniowych pochodziła z województwa łódzkiego, a co piąty z województwa mazowieckiego. Obcokrajowcy pozostawali w Łodzi dłużej – tylko około 5–15% spośród nich stanowili odwiedzający jednodniowy.

Wśród turystów krajowych nocujących w Łodzi w analizowanych latach 2009–2012 największy (od 1/4 do 1/3) udział mieli mieszkańcy województwa mazowieckiego. Od 5 do 10% gości pochodziło z województwa wielkopolskiego, małopolskiego i śląskiego. Mieszkańcy pozostałych województw, zwłaszcza województw wschodnich, stanowili około 1/5 gości krajowych. Ponad 90% gości krajowych i 99% zagranicznych stanowili mieszkańcy miast.

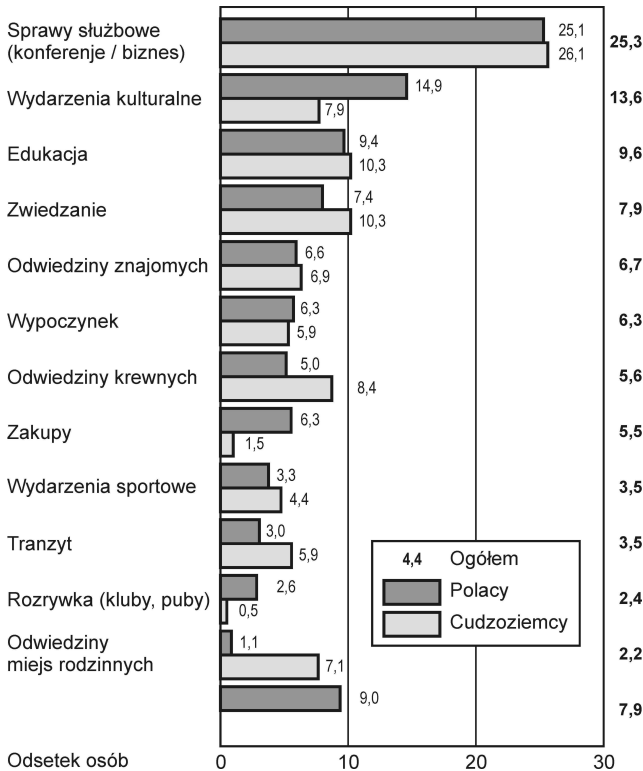
Wyniki monitoringu ruchu turystycznego pokazują, że w analizowanych latach około 60–70% (w 2014 – 67,2%) badanych turystów krajowych nocowała w rejestrowanej bazie noclegowej. Pozostałe około 30–40% gości nocuje głównie u rodziny lub znajomych (ang. VRF). Jest to o tyle zrozumiałe, że wielu ankietowanych nierezydentów deklaruje polskie pochodzenie (ok. 30%), a bliższa analiza danych demograficznych upoważnia do stwierdzenia, że są to młodzi łódzcy emigranci zwłaszcza z Wielkiej Brytanii.

6. KONSUMPCJA TURYSTYCZNA ŁODZI

Współczesne duże miasto jest zazwyczaj obszarem recepcyjnym stymulującym podróże w wielu różnych celach: poznawczych, rozrywkowych, edukacyjnych, biznesowych, sportowo-rekreacyjnych itp. Często samemu odwiedzającemu trudno wskazać główny cel jego wizyty, co dobrze uwidacznia mozaika wielu motywów przyjazdu oraz sposobów spędzania czasu. Stąd dzisiejsze badania szeroko rozumianej turystyki miejskiej coraz częściej dotyczą nie tyle motywacji co sposobu konsumpcji (oferty) miasta. Zgodnie z koncepcją T.N. Clarka (KOWALCZYK, DEREK 2015), w społeczeństwie postindustrialnym miasto staje się miejscem wzmożonej konsumpcji, którą napędza lokalna specyfika: kawiarnie, galerie sztuki, ale też galerie handlowe.

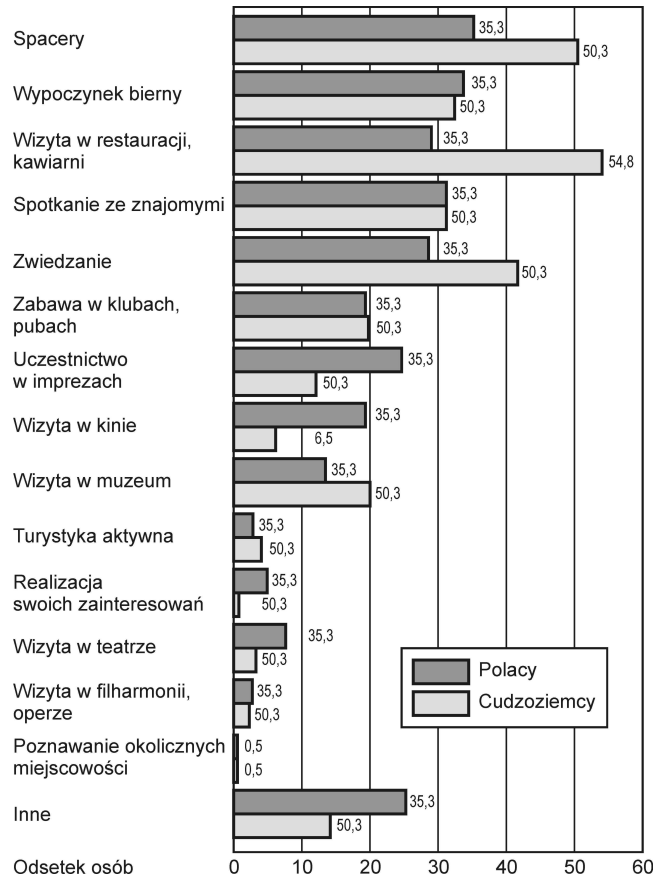
Sprawy służbowe – rozumiane jako udział w konferencjach, targach, szkoleniach oraz przyjazdy w sprawach biznesowych – wskazało w ostatnim roku badań, tj. 2012 około 1/4 odwiedzających krajowych i zagranicznych – rys. 5. Udział w wydarzeniach kulturalnych lub sportowych zadeklarowała prawie 1/5 rezydentów, zwłaszcza odwiedzających jednodniowych. Odwiedziny znajomych i rodziny jako główny cel przyjazdu do Łodzi podało ponad 11% gości krajo-

wych i 15% zagranicznych (co wiąże się ze wspomnianą wcześniej obserwowaną w kilku ostatnich latach falą emigracyjną Łożdzian za granicę, głównie do Wielkiej Brytanii).

Rys. 5. Główny cel przyjazdu turystów do Łodzi w 2012 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań dla ROT WŁ

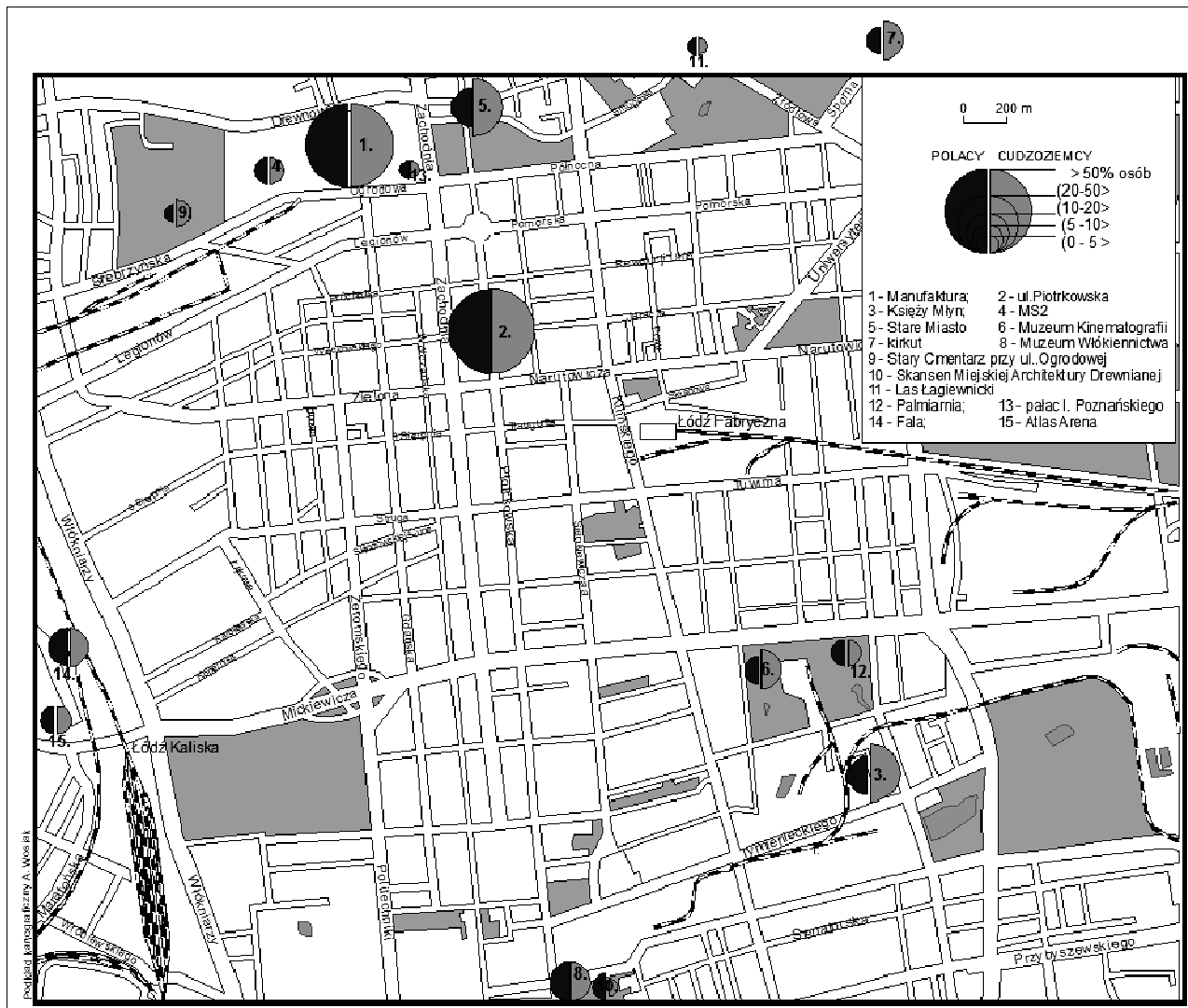
Struktura sposobów spędzania czasu podczas pobytu w Łodzi w badanych latach pokazuje dominację zajęć mało aktywnych (zwiedzanie miasta, wypoczynek bierny, spacer - rys. 6). Zauważalne są różnice w sposobach spędzania czasu między odwiedzającymi Łódź mieszkańcami Polski a nierezydentami, którzy częściej korzystali z oferty gastronomicznej i kulturalnej miasta. Trzeba zaznaczyć, że obserwowane różnice nie są wynikiem braku możliwości finansowych rezydentów - obie grupy podobnie oceniły swoją sytuację materialną. Widoczne w celach przyjazdów (zwłaszcza wielokrotnego wyboru) znaczenie spotkań ze znajomymi ma swoją kontynuację w sposobach spędzania czasu w Łodzi. W roku 2012 ponad 30% gości krajowych i zagranicznych spotykało się w Łodzi ze swoimi znajomymi. Porównując zatem cele przyjazdu do Łodzi z faktycznymi sposobami spędzania czasu w mieście, widać rozbieżności - korzystne dla miasta jest większe niż planowane wykorzystanie jego oferty rozrywkowej i gastronomicznej.

Rys. 6. Sposoby spędzania czasu wolnego ankietowanych odwiedzających Łódź w 2012 r.
Źródło: opracowanie własne na podstawie badań dla ROT WŁ

7. RUCH TURYSTYCZNY W PRZESTRZENI ŁODZI

Ruch turystyczny w przestrzeni miejskiej Łodzi rozkłada się bardzo nierównomiernie. Wyniki badań ankietowych ze wszystkich uwzględnianych lat pokazują, że niezmiennie zdecydowanie najczęściej odwiedzanymi były ulica Piotrkowska i centrum Manufaktura - rys. 7. Goście zagraniczni częściej niż krajowi odwiedzali łódzkie zabytki - Stare Miasto, Księży Młyn, Cmentarz Żydowski i obiekty muzealne - zwłaszcza Muzeum Sztuki i Muzeum Włókiennictwa. *Signum temporis* jest stosunkowo wysoka popularność wśród miejskich (łódzkich) atrakcji centrów handlowo-rozrywkowych - obok wspomnianej Manufaktury - Portu Łódź i Galerii Łódzkiej. Mniej odwiedzane były pozostałe obiekty - wśród nich nowe obiekty rekreacyjne - kompleks basenowy Fala oraz hala widowiskowo-sportowa Atlas Arena.

Rys. 7. Ruch turystyczny w przestrzeni Łodzi w 2012 r.
 Źródło: opracowanie własne na podstawie badań dla ROT WŁ

8. PODSUMOWANIE

Pomimo zanotowanego w latach 2000–2014 wzrostu (bezwzględnej liczby turystów oraz liczby udzielonych noclegów, jak i wskaźników intensywności ruchu turystycznego), wielkość ruchu turystycznego w Łodzi nadal nie jest zadowalająca. Niekorzystna jest obserwowana duża sezonowość (szczególnie wśród rezydentów) oraz skracanie średniej długości pobytu w mieście. O ile relacja między przyjazdami gości krajowych do zagranicznych jest porównywalna do innych miast podobnego typu i względnie stała (na poziomie 80:20), o tyle nastąpiły pewne zmiany w strukturze ruchu turystycznego. Interesujący wydaje się zwłaszcza wzrost nominalny i procentowy wśród turystów zagranicznych gości z USA, którzy

w 2014 r. (i w pierwszym półroczu 2015 r.) stali się drugą po Niemczech populacją turystów w Łodzi, porównywalną liczbą, lecz z całkowicie odmiennym rozkładem wizyt w skali roku.

Badania ankietowe z lat 2009–2012 pozwoliły spojrzeć na ciągle zmiany w strukturze ruchu turystycznego Łodzi zarówno w układzie turyści–odwiedzający jednodniowi, jak i rezydenci–nierzydenci. Pokazały m.in. mozaikę celów odwiedzin, sposobów spędzania czasu, w których symptomatycznie dla współczesnego dużego miasta – jako (nowe?) zjawisko uwidoczniło się wzrastające znaczenie centrów handlowo-rozrywkowych (w mniejszym stopniu nowo powstałych obiektów rekreacyjnych i sportowych), które generują szczególnie duży ruch odwiedzających jednodniowych z regionu. Ukazały m.in. Łódź jako miasto spotkań – nie tylko służbowych, kulturalnych czy

sportowych, ale też prywatnych – rodzinnych i ze znajomymi. Trudno jednak na tej podstawie wyznaczać trendy ruchu turystycznego, gdyż takie działanie wymaga systematycznego monitoringu.

Współczesna mutageneza (JANSEN-VERBEKE 2011) krajobrazu miejskiego Łodzi prawdopodobnie będzie implikować wiele zmian także w zachowaniach przestrzennych odwiedzających miasto. Intrygujące jest chociażby – czy i w jakim stopniu nowe centrum Łodzi stanie się TBD (*tourist business district*)? Bez pogłębionych badań ruchu turystycznego trudno będzie znaleźć odpowiedzi na te i inne pytania.

PRZYPISY

¹ Przykładem interesującego nowatorskiego badania ruchu turystycznego było zrealizowane w Poznaniu w latach 2012–2013 przez zespół pod kierownictwem J. Kotusa w ramach wieloaspektowego projektu (grantu NCN) pt. „Przyjezdni w strukturze miasta-miasto wobec przyjezdnych: analiza struktur społeczno-przestrzennych miasta w kontekście teorii „użytkownika zewnętrznego”, gdzie m.in. wykorzystano techniki pomiaru GIS (satelitarny pomiar pozycji, sekwencjonowanie ścieżek, analizy przestrzenne, wizualizacje wielowymiarowe) do rzeczywistych zachowań społecznych odwiedzających miasto. Jak twierdzą autorzy było to najprawdopodobniej pierwsze tego typu badanie w tej skali w Polsce (<http://ebeh.pl/kategoria/o-projekcie>; 18.01.2016; KOTUS, RZESZEWSKI, EWERTOWSKI 2015).

² W którym według danych organizatora wzięło udział około 45 tys. osób.

³ Między innymi beECO, NATURA FOOD, Targi Technicznych Wyrobów Włókienniczych (na których organizatorzy przewidywali łącznie około 25 tys. uczestników).

⁴ Targi Mobilnych Technologii MOBICON (przewidywanych 11 tys. uczestników).

⁵ XVI International Biodeterioration and Biodegradation Symposium, The International Conference on Education Technologies and Computers ICET.

⁶ Międzynarodowe Targi Zoologiczne PET FAIR (przewidywanych 8 tys. uczestników).

⁷ Udostępnione przez Biuro Promocji, Turystyki i Współpracy z Zagranicą UMŁ.

⁸ Warto zauważyć, że w 2014 r. w łódzkiej Atlas Arenie zorganizowano najwięcej wydarzeń w Polsce – ponad 20 dużych koncertów, festiwali (np. czerwcowe koncerty w ramach Impact Festival) i imprez sportowych (m.in. wrześniowe MŚ w Piłce Siatkowej Mężczyzn).

⁹ Dane GUS za pierwsze siedem miesięcy 2015 r. powielają sytuację z 2014 r., z gwałtownym wzrostem tym razem w czerwcu i lipcu – liczba nocujących w Łodzi obywateli USA w okresie styczeń–maj wahała się od 241 do 508, w czerwcu wyniosła 4278, zaś w lipcu 6940.

¹⁰ Jednak z uwagi na charakter danych nie można ich publikować.

¹¹ Raport „10 lat sektora nowoczesnych usług biznesowych w Polsce” pokazuje, że w 2014 r. w Łodzi funkcjonowało 65 centrów z sektora usług dla biznesu (10% z Wielkiej Brytanii, 9% z Niemiec, 7% z USA) m.in. UPS (USA), GFT (Wlk. Brytania), Fujitsu (Japonia), Infosys (Indie).

¹² Łódzkie centrum Infosys jest jednym z największych inwestorów zagranicznych w mieście i największą jednostką tej firmy poza granicami Indii.

BIBLIOGRAFIA

- ALEJZIAK W., 2009, *TelSKART© – Nowa metoda badań i pomiaru wielkości ruchu turystycznego*, „Folia Turistica”, 21, s. 95–144.
- ASHWORTH G., PAGE S.J., 2010, *Urban tourism research: Recent progress and current paradoxes*, „Tourism Management”, s. 1–15; doi:10.1016/j.tourman.2010.02.002.
- JANSEN-VERBEKE M., 2011, *Studia nad turystyką miejską: stare opowieści, nowe scenariusze*, [w:] B. Włodarczyk (red.), *Turystyka. Księga jubileuszowa w 70. rocznicę urodzin Profesora Stanisława Liszewskiego*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 87–104.
- KOTUS J., RZESZEWSKI M., EWERTOWSKI W., 2015, *Tourists in the spatial structures of a big Polish city: Development of an uncontrolled patchwork or concentric spheres?*, „Tourism Management”, 50, s. 98–110.
- KOWALCZYK A., DEREK M., 2015, *Przestrzeń czasu wolnego w polityce dużych miast*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, 77, 1, s. 311–325.
- KOWALCZYK-ANIOL J., 2011, *Analiza ruchu turystycznego w Łodzi w świetle badań ankietowych w 2010 r.*, [w:] B. Włodarczyk (red.), *Ruch turystyczny w Łodzi i województwie łódzkim w 2010 roku*, Regionalna Organizacja Turystyczna WŁ, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Instytut Geografii Miast i Turyzmu UŁ, Łódź, s. 41–83.
- KOWALCZYK-ANIOL J., SZAFRAŃSKA E., 2011, *Analiza ruchu turystycznego w Łodzi w świetle badań ankietowych w 2009 r.*, [w:] S. Liszewski (red.), *Ruch turystyczny w Łodzi i województwie łódzkim w 2009 roku*, Wyd. OWR Sagalara, Łódź, s. 41–83.
- LISZEWSKI S., 2008, *Miasto jako przedmiot badań geografii turystyki w Polsce*, „Turystyka”, 18, 1, s. 27–38.
- LISZEWSKI S. (red.), 2010, *Ruch turystyczny w Łodzi i regionie łódzkim w 2009 roku*, Wyd. OWR Sagalara, Łódź, 163 s.
- MAJEWSKA J., 2011, *Pomiar i ocena stadium rozwoju turystycznego miast w ostatnim dziesięcioleciu – Poznań na tle największych miast w Polsce*, [w:] G. Golembki (red.), *Sposoby mierzenia i uwarunkowania rozwoju funkcji turystycznej miasta – przykład Poznania*, Wyd. Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, s. 36–65.
- MATCZAK A., 2000, *Ruch turystyczny w Łodzi*, [w:] S. Liszewski (red.), *Atlas miasta Łodzi*, plansza XL, Wydział Geodezji Katastru i Inwentaryzacji, Urząd Miasta Łodzi, Łódź.
- MATCZAK A., 2011, *Turystyczna baza noclegowa Łodzi w latach 1979–2009*, [w:] B. Włodarczyk (red.), *Turystyka. Księga jubileuszowa w 70. rocznicę urodzin Profesora Stanisława Liszewskiego*, Wyd. Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź, s. 287–296.
- PANASIUK A. (red.), 2006, *Marketing usług turystycznych*, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa.
- SHOVAL N., ISAACSON M., 2009, *Tourist Mobility and Advanced Tracking Technologies*, Routledge, Taylor & Francis Group, New York-London.
- WŁODARCZYK B. (red.), 2011, *Ruch turystyczny w Łodzi i regionie łódzkim w 2010 roku*, Regionalna Organizacja Turystyczna WŁ, Łódzkie Towarzystwo Naukowe, Instytut Geografii Miast i Turyzmu UŁ, Łódź, 187 s.
- WŁODARCZYK B., (red.) 2012, *Ruch turystyczny w Łodzi i województwie łódzkim w 2011 r.*, Regionalna Organizacja Turystyczna WŁ, Instytut Geografii Miast i Turyzmu UŁ, Łódź, 205 s.
- 10 lat sektora nowoczesnych usług biznesowych w Polsce (raport)*, 2015, PAliIZ i Hays Poland, 76 s.
- http://www.convention.lodz.pl/rosnie_liczba_spotkan_w_lodzi.html; 26.10.2015.
- <http://ebeh.pl/kategoria/o-projekcie>; 18.01.2016.